

FLORA AND VEGETATION

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-235-7-1>

**ARCHAEOPHYTES OF THE FLORA STATE
DENDROLOGICAL PARK “OLEXANDRIA”
OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE**

**АРХЕОФІТИ ФЛОРИ ДЕРЖАВНОГО
ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ»
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ**

Boiko N. S.

*Candidate of Biological Sciences,
Director
State dendrological park “Olexandria”
of the National Academy of Sciences
of Ukraine*

Бойко Н. С.

*кандидат біологічних наук,
директорка
Державний дендрологічний парк
«Олександрія»
Національної академії наук України*

Doiko N. M.

*Candidate of Biological Sciences,
Senior Researcher,
Head of the Department
State dendrological park “Olexandria”
of the National Academy of Sciences
of Ukraine*

Дойко Н. М.

*кандидат біологічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувачка відділу
Державний дендрологічний парк
«Олександрія»
Національної академії наук України*

Dragan N. V.

*Candidate of Biological Sciences,
Head of the laboratory
State dendrological park “Olexandria”
of the National Academy of Sciences
of Ukraine
Bila Tserkva, Kyiv region, Ukraine*

Драган Н. В.

*кандидат біологічних наук,
завідувачка лабораторією
Державний дендрологічний парк
«Олександрія»
Національної академії наук України
м. Біла Церква, Київська область,
Україна*

Дослідження флор багатьох ботаніко-географічних регіонів України, є актуальним з огляду на постійне посилення антропогенного впливу на природні ландшафти, яке зумовлює значні зміни у їхньому видовому складі, зокрема появу нових, чужорідних рослин, зникнення або суттєве скорочення чисельності популяцій аборигенних видів [1, с. 23].

Дендрологічний парк «Олександрія» НАН України, площею 400,6765 га заснований у 1788 р. у місті Біла Церква (Правобережний Лісостеп України). За період понад 230 річного існування, видовий склад рослин змінився, особливо, починаючи з ХХ ст., коли парк відкрили для масового відвідування і на його території, поряд з інтродукованими видами, почали з'являтися види рослин, занесені випадково. У роботі подано результати вивчення видового складу рослин дендропарку «Олександрія», а саме групи археофітів адвентивної фракції. Систематика зроблена за PlantList [3].

Asteraceae Dumort.: *Artemisia absinthium* L. – походження: ірано-туранське, ступінь натуралізації: гемікріптофіт (ГК), епекофіт (ЕП); *Carduus acanthoides* L. – середньоземноморське, ГК, ЕП; *Centaurea cyanus* L. – середньоземноморське, терофіт (Т), ЕП; *Cichorium intybus* L. – середземноморсько-ірано-туранське, ГК, ЕП; *Lactuca serriola* L. – середземноморсько-ірано-туранське, ГК, ЕП; *Matricaria chamomilla* L. – західноєвропейське, Т, ЕП; *Onopordum acanthium* L. – середньоземноморське, ГК, ЕП; *Senecio vulgaris* L. – азійське, Т, ЕП; *Sonchus arvensis* L. – середньоземноморське, ГК, ЕП; *Sonchus oleraceus* L. – середньоземноморське, ГК, ЕП; *Tripleurospermum inodorum* (L.) Sch.Bip. – передньоазійське, ГК, ЕП; *Xanthium strumarium* L. – ірано-туранське, Т, ЕП.

Poaceae Barnhart: *Anisantha tectorum* (L.) Nevski походження – середньоземноморське-східнотуранське, життєва форма – Т, – колонофіт, ЕП; *Bromus arvensis* L. – середньоземноморське, Т, ефемерофіт (ЕФ); *Digitaria ischaemum* (Schreb.) Muehl. – середньоєвропейське, Т, ЕП; *Digitaria saquinalis* (L.) Scop. – південно-східноазійське, Т, ЕП; *Echinochloa crusgalli* (L.) Beauv. – азійське, Т, ЕП; *Hordeum murinum* L. – середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП; *Secale cereale* L. – передньоазійське, Т, ЕФ; *Setaria pumila* (Poir.) Roem. & Schult. – індо-малайське, Т, ЕП; *Setaria verticillata* (L.) P. Beauv. – індо-малайське, Т, ЕП; *Setaria viridis* (L.) P. Beauv. – середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП.

Brassicaceae Burhett: *Brassica rapa* L. – центральноазійське, Т, колонофіт; *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik – не встановлено, Т, ЕП; *Descurainia sophia* (L.) Webb ex Prantl – ірано-туранське, Т, ЕП; *Erysimum cheiranthoides* L. – не встановлено, Т, ЕП; *Sinapis alba* L. – середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП; *Sisymbrium officinale* (L.) Scop. – середньоземноморське, Т, ЕП.

Lamiaceae Lindl.: *Ballota nigra* subsp. *ruderalis* (Sw.) Briq. – середземноморсько-ірано-туранське, ГК, ЕП; *Lamium album* L. – ірано-туранське, ГК, агріофіт (А); *Lamium amplexicaule* L. –

середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП; *Lamium purpureum* L. – середземноморське, Т, ЕП; *Nepeta cataria* L. – східносередземноморське, ГК, А; *Stachys annua* (L.) L. – середземноморське, Т, ЕП

Amanthaceae Juss.: *Atriplex sagittata* Borkh. – ірано-туранське, Т, А; *Atriplex tatarica* L. – середземноморське-центральноазійське, Т, ЕП; *Chenopodiastrum hybridum* (L.) S.Fuentes, Uotila & Borsch – середземноморське, Т, ЕП; *Chenopodium opulifolium* Schrad. ex W.D.Koch & Ziz. – середземноморське, Т, ЕП; *Lipandra polysperma* (L.) S.Fuentes, Uotila & Borsch – не встановлено, Т, ЕП.

Boraginaceae Juss.: *Anchusa arvensis* (L.) M.Bieb. – середземноморське, Т, ЕП; *Anchusa officinalis* L. – середземноморське, ГК, ЕП; *Lithospermum officinale* L. – середземноморсько-ірано-туранське ГК. *Cynoglossum officinale* L. – середземноморське, ГК, ЕП.

Papaveraceae Juss.: *Fumaria schleicheri* Soy.-Willem. – ірано-туранське, Т, ЕП; *Fumaria vaillantii* Loisel. – середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП; *Papaver dubium* L. – середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП; *Papaver rhoeas* L. – середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП.

Apiaceae Lindl.: *Aethusa cynapium* L. – середньоєвропейське, ГК, ЕП; *Bupleurum ranunculoides* L. – середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП; *Conium maculatum* L. – середземноморсько-ірано-туранське, ГК, А.

Fabaceae Lindl.: *Lathyrus tuberosus* L. – ірано-туранське, ГК, А; *Vicia hirsuta* (L.) Gray – західно-середньоєвропейське, Т, ЕП; *Vicia tetrasperma* (L.) Schereb. – середземноморське, Т, ЕП.

Malvaceae Juss.: *Hibiscus trionum* L. – середземноморське, Т, ЕП; *Malva neglecta* Warrl – ірано-туранське, ГК, ЕП; *Malva sylvestris* L. – середземноморське, ГК, ЕП.

Euphorbiaceae J. St. Hil.: *Euphorbia helioscopia* L. – середземноморське, Т, ЕП; *Euphorbia peplus* L. – середземноморське, Т, ЕП.

Geraniaceae Juss.: *Erodium cicutarium* (L.) L'Her. – середземноморсько-центральноазійське, Т, ЕП; *Geranium pusillum* L. – ірано-туранське, Т, ЕП.

Plantaginaceae Juss.: *Veronica arvensis* L. – середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП; *Veronica polita* Fr. – середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП.

Polygonaceae Juss.: *Fallopia convolvulis* (L.) A.Löve. – азійське, Т, ЕП; *Persicaria lapathifolia* (L.) Delarbre – не встановлено, Т, ЕП.

Solanaceae Juss.: *Lycium barbatum* L. – східноазійське, нанофанерофіт, ЕП; *Solanum nigrum* L. – південноєвропейське, Т, ЕП.

Acoraceae Martinov: *Acorus calamus* L. – південно-східноазійське, геофіт, А.

Caprifoliaceae Vent. *Valerianella locusta* (L.) Laterr. – середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП.

Portulacaceae Juss.: *Portulaca oleracea* L. – іранотуранське, Т, ЕП.

Primulaceae Batsch ex Borkh.: *Anagallis arvensis* L. – середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП.

Ranunculaceae Juss.: *Consolida regalis* S.F. Gray – середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП.

Rubiaceae Juss.: *Galium tinctorium* L. – середземноморсько-ірано-туранське, Т, ЕП.

Salicaceae Mirb.: *Salix fragilis* L. – малоазійське, фанерофіт, А.

Urticaceae Juss.: *Urtica urens* L. – середземноморське, Т, ЕП.

Violaceae Batsch: *Viola arvensis* Murray – середземноморське, Т, ЕП.

Результати досліджень показали, що склад археофітів дендропарку «Олександрія» нараховує 76 види із 50 родів та 24 родин, що становить 54,3% від загальної кількості археофітів у флорі лісостепової зони України [2, с. 63]. Найпредставленішими є родини Asteraceae (12 видів) та Poaceae (10). За походженням переважають середземноморські (21), середземноморсько-ірано-туранські (19) та ірано-туранські (10) види. Серед біоморф переважають терофіти (54) та гемікриптофіти (19). Фанерофіти представлені всього 2 видами.

За ступенем натуралізації: епекофіти (60), агріофіти (10), колонофіти (3), ефемерофіти (2). Масово розповсюджені на території дендропарку «Олександрія» 2 види (*Ballota nigra* subsp. *ruderalis* та *Lamium purpureum*). Сім видів (*Matricaria chamomilla*, *Setaria verticillata*, *Portulaca oleracea*, *Chenopodium hybridum*, *Fumaria schleicheri*, *Fumaria vaillantii*, *Papaver dubium*), масово ростуть на порушених територіях та на територіях дендропарку «Олександрія» з підвищеним антропогенним навантаженням.

Література:

1. Давидов Д. А. Доповнення до списку видів судинних рослин спонтанної флори Лівобережного Лісостепу України. *Український ботанічний журнал*. 2021. 78(1). С. 23–31.

2. Завьялова Л. В. Адвентивная фракция флоры Лесостепи Украины: Археофиты. *Флора и растительность в меняющемся мире: проблемы изучения, сохранения и рационального использования* :